

Nr 87.

Av herr Karlsson, Gustaf, m. fl., om inrättande av ett tredje tandläkarinstitut med förläggning till Göteborg.

År 1938 fattade statsmakterna beslut om ett successivt genomförande av en för hela landet avsedd folktandvård. Emellertid visade det sig snart, att bristande tillgång på tandläkare i stor utsträckning förhindrade upprättande av planerade och beslutade tandvårdskliniker. För att råda bot på de svårigheter tandläkarbristen sålunda vållade beslutades 1943 att utöka examinationskapaciteten vid tandläkarinstitutet i Stockholm från omkring 90 tandläkare till 120 om året. År 1945 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att besluta om inrättande av *ett* nytt tandläkarinstitut för en beräknad examenskapacitet av omkring 80 tandläkare om året, medan i motionerna I: 449 och II: 691 framfördes förslag om att *två* nya institut skulle upprättas med en årlig examenskapacitet av vardera högst 60 tandläkare per år samt i motionerna I: 444 och II: 688 yrkades att *två* nya institut skulle inrättas med en sammanlagd årlig examenskapacitet av minst 80 tandläkare. I riksdagens skrivelse nr 602 nämnda år anfördes bl. a.: »Riksdagen har vid sin prövning av förevarande spörsmål — med hänsyn främst till det framtida behovet av tandläkare — kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att två nya institut upprättas, och har därför nu i princip fattat beslut härom. Emellertid torde det — i första hand på grund av förefintlig brist på lärarkrafter — icke låta sig göra att samtidigt igångsätta utbildningen vid båda de nya instituten». I samma skrivelse förklarade riksdagen, att det första nya institutet bör planeras för en examenskapacitet av högst 80 tandläkare om året, och anförde vidare: »Sedan detta nya institut tillkommit och så snart tillgång på lärarkrafter och övriga på frågan inverkan omständigheter göra det möjligt, torde ytterligare ett tandläkarinstitut böra uppföras å plats och med den examenskapacitet som kan komma att bestämmas.»

I proposition nr 241 till 1946 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t att det första av de två sålunda förut i princip beslutade nya tandläkarinstitutet skulle förläggas till Malmö samt äskade nödiga medel för byggnadsarbetenas omedelbara påbörjande.

I anledning av nämnda Kungl. Maj:ts proposition väcktes motionen I: 337 med bl. a. följande yrkanden:

att nya institut skola inrättas i Göteborg och Malmö för högst 50 studerande per år, samt

att det första institutet skall förläggas till Göteborg och att därvid förordnandet av lärare och anskaffande av utrustning omedelbart skall igångsättas.

Vidare väcktes motionerna I: 338 och II: 517, i vilka hemställdes, att riksdagen ville besluta

att ett av de nya tandläkarinstituten skall förläggas till Göteborg,

att bemyndiga Kungl. Maj:t att uppgöra ett skriftligt avtal med Göteborgs stad i huvudsaklig överensstämmelse med stadens erbjudande, samt

att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förslag om för ett tandläkarinstitut i Göteborg erforderliga anslag.

I spörsmålen angående examenskapaciteten, omedelbart beslut om ett eller två nya tandläkarinstitut samt om institutens förläggningsort anförde statsutskottet i sitt utlåtande nr 223 följande:

Departementschefen har framhållit, att ehuru enligt hans mening beslut inom en snar framtid torde kunna fattas även om uppförande av ett tredje tandläkarinstitut, måste man likväl för ett antal år framåt räkna med examination från allenast institutet i Stockholm och ytterligare ett institut. Med anledning av detta departementschefens uttalande vill utskottet för sin del understryka önskvärdheten av att det tredje institutet inom snar framtid kommer till stånd.

Vad departementschefen anført i fråga om examinationskapaciteten vid det nu planerade nya institutet har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet avstyrker alltså bifall till det i motionen I: 337 framställda förslaget om institutets planläggning för en examination av högst 50 nya tandläkare årligen.

Beträffande förläggningsfrågan har de sakkunnigas majoritet, samtliga de myndigheter och organisationer, som särskilt uttalat sig i ärendet, utom stadsfullmäktige i Göteborg, ävensom departementschefen ansett att det i första hand till uppförande avsedda nya institutet borde förläggas till Malmö. Frågan om det tredje institutets förläggning har departementschefen hållit öppen. I motionen I: 337 har föreslagits, att beslut redan nu skulle fattas om de två nya institutens förläggning till Göteborg och Malmö samt att det första nya institutet skulle uppföras i Göteborg. I motionerna I: 338 och II: 517 har påyrkats, att det ena av de nya instituten måtte förläggas till Göteborg.

Utskottet har vid sin prövning av denna fråga funnit övertvägande skäl tala för att det nya institutet förläggas till Malmö. I detta sammanhang vill utskottet i likhet med departementschefen framhålla, att åtgärder böra vidtagas för att i sinom tid institutet skall bliva infogat i folktandvårdsorganisationen i Malmö såsom centraltandpoliklinik.

Fyra ledamöter av statsutskottet anförde reservationsvis följande synpunkter i frågan om förläggningsorten:

Av den ståndpunkt utskottet sålunda följer, att utskottet icke funnit sig böra biträda det i motionen I: 337 framställda yrkandet om det första institutets förläggning till Göteborg. Såsom utskottet i det föregående framhållit är det önskvärt, att det tredje institutet inom en snar framtid kommer till stånd. Då ett beslut i förevarande sammanhang om var det tredje institutet borde förläggas skulle underlätta förarbetena till det förut beslutade tredje institutet och förkorta tiden mellan det andra institutets färdigställande och det tredje institutets påbörjande synas starka skäl tala för att dylikt beslut nu fattas. Med erinran om att medicinalstyrelsen i tidigare avgivet yttrande över de sakkunnigas förslag angående utbildning av tandläkare antytt att det vore tänkbart att ett fjärde institut framdeles kunde komma att behövas och att detta då lämpligen borde förläggas till Norrland, vill utskottet för-

orda att det tredje institutet, såväl på grund av föreliggande goda möjligheter att erhålla tillräckligt antal patienter som att erhålla kompetenta lärare, förlägges till Göteborg och att Kungl. Maj:t måtte vidtaga nödiga åtgärder för att uppförandet av det tredje institutet i Göteborg skall kunna påbörjas så snart det andra institutet i Malmö blir färdigställt.

Vad statsutskottets majoritet sålunda anfört blev av riksdagen godkänt.

Det framgår av det anförda att riksdagen redan i princip beslutat om inrättande av ytterligare ett tandläkarinstitut och att detta bör ske inom en snar framtid. Bristen på tandläkare är alltfört mycket stor. Särskilt inom folktandvården vållar denna brist betydande svårigheter såväl för huvudmännen — landstingen — som för den vårdbehövande allmänheten.

Den 1 januari 1950 var antalet startade kliniker i folktandvården 381 med 589 tjänstgörande tandläkare. Icke mindre än 26 kliniker med 30 tandläkartjänster ha efter färdigställandet på grund av brist på tandläkare icke kunnat öppnas, och 48 kliniker med 56 tjänster ha måst stängas, därför att tandläkare icke stått att erhålla. Av de sålunda i tjänst varande tandläkarna äro icke mindre än 117 utlänningar. Hela antalet lediga tandläkartjänster den 1 januari detta år var 175.

Därtill kommer att folktandvården på långt när icke är helt utbyggd. Hela antalet tandläkare inom folktandvården, när den blir helt utbyggd, torde nu beräknas till omkring 2 500. Det kan därför med fog sägas, att det finnes skriande behov av ökade utbildningsmöjligheter för tandläkare.

Även om en tillfällig ökning av examenskapaciteten vid de båda befintliga instituten skulle vara möjlig och i nuvarande kritiska läge anses lämplig, torde det icke råda någon tvekan därom att icke det tredje tandläkarinstitutet inom en nära framtid är oundgängligen nödvändigt för att säkra tillgången på tandläkare. Det måste därför anses lämpligt att förberedelsearbetet härför snarast påbörjas. Ehuru investeringsbegränsningen måhända icke just nu skulle medgiva ett omedelbart påbörjande av det tredje tandläkarinstitutet, torde dock förberedelsearbetet taga så lång tid — kanske omkring två år — att de lättnader, som redan nu kunnat göras, vid tiden för förberedelsearbetets fullbordande torde väntas vara så stora, att byggnadsarbetet utan nämnvärd tidsutdräkt då bör kunna påbörjas.

Vad angår frågan om platsen för det tredje tandläkarinstitutet, må först bringas i erinran, att vid behandlingen av spörsmålet om var det andra institutet skulle förläggas valet stod mellan Malmö och Göteborg. Tandläkarutbildningssakkunniga, som ingående prövat frågan om förläggningsorten, anförde bland annat, att de båda ifrågasatta städerna, med hänsyn till undervisningsuppgiften, väl fyllde de krav som måste ställas på platsen för ett tandläkarinstitut, men framhöllo att Malmö hade vissa fördelar på grund av den närbelägna medicinska fakulteten i Lund och att Göteborg saknade medicinska teoretiska institutioner. Vid summering av skälen för och emot i jämförelse med en förläggning till Göteborg hade framför allt möjligheterna att ansluta det nya institutet till det medicinska fakulteten i Lund fällt utslaget.

Genom beslut av 1948 års riksdag är nu en medicinsk högskola omfattande både preklinisk och klinisk undervisning inrättad och skall successivt utvidgas, så att undervisning för medicine licentiatexamen skall kunna påbörjas vårterminen 1952. Allt talar alltså för att den lämpligaste platsen för det tredje tandläkarinstitutet är Göteborg. De utfästelser som Göteborgs stadsfullmäktige den 17 januari 1946 beslutade, under förutsättning att ett tandläkarinstitut förlades till staden, torde av stadsfullmäktige komma att förnyas. Dessa utfästelser förklarade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i förevarande proposition sig i princip godkänna.

Vad ytterligare angår frågan om förläggningsorten för det tredje tandläkarinstitutet må det erinras om att den s. k. norrlandskommittén i november 1945 gjort framställning om att sådana beslut icke skulle fattas av statsmakterna, som i framtiden skulle förhindra inrättandet av ett norrländskt tandläkarinstitut. I detta sammanhang kan påpekas, att i av medicinalstyrelsen på sin tid avgivet yttrande över tandläkarutbildningssakkunnigas betänkande uttalanden gjordes därom, att det vore tänkbart att ett fjärde tandläkarinstitut framdeles kunde komma att behövas och att detta då lämpligen borde förläggas till Norrland. Det synes oss som om ganska tidskrävande åtgärder av förberedande natur måste vidtagas för att ett tandläkarinstitut, förlagt till ett norrländskt centrum, skall kunna få den ur undervisningssynpunkt nödvändiga anknytningen till klinisk-medicinska discipliner. Det vill därför förefalla omöjligt ur undervisningssynpunkt, att det tredje tandläkarinstitutet, som med det snaraste måste komma till stånd, skall kunna förläggas till Norrland. De nödvändiga förberedande åtgärderna för ett norrländskt institut förhindras icke på något sätt av att det tredje institutet förlägges till Göteborg. Ett avgörande inom en mycket snar framtid om det tredje tandläkarinstitutets förläggande till Göteborg är även nödvändigt med hänsyn till önskvärldheten av att institutet inpassas i stadens folktandvårdsorganisation. I förutnämnda proposition, nr 241, framhöll departementschefen, att beslut om uppförande av ett tredje tandläkarinstitut bör fattas inom en snar framtid, ty det skulle vara oförmånligt om den stad, till vilken det närmast aktuella institutet nu icke förlägges, skulle vidtaga åtgärder för utbyggnad av sin folktandvård, som innebure försämrade möjligheter att i stadens tandvårdsorganisation inpassa även ett tandläkarinstitut. Skola dessa utan tvivel riktiga synpunkter kunna beaktas, är ett omedelbart avgörande om förläggningsorten nödvändigt. Ytterligare dröjsmål härutinnan kommer med säkerhet att medföra ökade statsutgifter, när en gång avgörandet om det tredje tandläkarinstitutet ändå snart nog måste ske.

Vad slutligen angår den lämpligaste examenskapaciteten på det tredje tandläkarinstitutet synes detta böra prövas av Kungl. Maj:t. Oss förefaller det dock som om alla skäl tala för att examenskapaciteten icke bör göras mindre än vid institutet i Malmö, vars examenskapacitet, såsom förut nämnts, beräknats till 80 tandläkare per år.

Med stöd av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte besluta, att det tredje tandläkarinstitutet skall förläggas till Göteborg samt att hos Kungl. Maj:t anhålla om att förberedelsearbetena för det tredje tandläkarinstitutet omedelbart igångsättas och att på desamma grundade förslag om erforderliga anslag snarast möjligt föreläggas riksdagen.

Stockholm den 20 januari 1950.

Gustaf Karlsson.

Gottfrid Karlsson.

Herbert Hermansson.

Gunnar Spetz.

Edwin Berling.

Anna Sjöström-Bengtsson.

Karl H. Andersson.

K. J. Olsson.

Edgar Sjödahl.

Birger Andersson.

Osc. Werner.

E. Gust. Andersson.

Rud. Anderberg.

Nr 88.

Av herr Nyström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Nomadskolor: Avlöningar.

(Likalydande med motion i Andra kammaren nr 95.)

Stockholm den 20 januari 1950.

E. Hj. Nyström.

J. F. Grym.

Hugo Sundberg.
